

Sjïerehealsoedïenesjh saemien årroejidie – gaskeregijonaale reektehtse 2023-2027

Daatoe: Gålkoen 22. b. 2022

Sisvege

Sisvege.....	2
Åvtebaakoe.....	4
1. Aalkoe.....	5
2. Mandaate jñh goerkese mandaatete.....	6
2.1 Mandaate	6
2.1.1 Våarome.....	6
2.1.2 Aajkoe barkoedåehkine	7
2.1.3 Skåårveme/skåårvemh vaarojste jñh dienesjijstie sjyöhtehke?	7
2.1.4 Organiseereme jñh diedte.....	7
2.2 Barkoedåehkien goerkese mandaatete.....	8
3. Våarome jñh prosjekteorganiseereme	9
3.1 Laakh jñh våarometjaatsegh.....	9
3.2 Prosjekteorganiseereme.....	9
3.2.1 Tjåanghkoeh.....	10
3.2.2 Utnijetjirkije meatan	10
4. Buerkiestimmie faalenessete jñh barkoeprosessete regijovnine	13
4.1 Healsoe Noerhte	13
4.2 Healsoe Gaske-Nöörje	14
4.3 Helse Sør-Øst	15
4.4 Helse Vest	17
5. Buerkiestimmie potensijelle laavenjostoeuejmijste	18
6. Ektie råajvarimmieh	19
7. Galhkuve.....	21
8. Lissietjaalegh	22

Saemien gielereeremedajve

Saemien gieli reeremedajve: Dajvh gusnie saemien jih nöörien leah mirrestalleldh gielh. Gaajhkesh mah daejnie tjieiltine årroeh reaktam utnieh viehkiem åadtjodh saemiengielesne gosse byögkeles etaatigujmie gaskesedtieh.

Saemien gieli reeremedajvh Nöörienesne

Romsa jih Finnmarhke:

Gáivuotna/Kåfjord

Loabák/Lavangen

Guovdageaidnu/Kautokeino

Karášjohka/Karasjok

Deatnu/Tana

Unjárga/Nesseby,

Porsáŋgu/Porsanger

Dielddanuorri/Tjeldsund

Nordlaante:

Hábmer/Hamarøy

Aarborte/Hattfjelldal

Trööndelage

Snåase/Snåsa

Raarvihke/Røyrvik

Rosse / Røros

Åvtebaakoe

Nöörjesne mijjen lea akte aalkoeåålmege, saemieh. Dan gaavhtan hammoedimmie jñh tjirrehtimmie healsoedienesjístie edtjeh aalkoeåålmege jñjtsh diédten jñh giehtjedimmien nuelesne sjugniehtovvedh, guktie aalkoeåålmege maehtieh hijvenlaakan dan jolle fysiske jñh mentaale healsoestandardeste níktedh goh gåarede (ILO-konvensjovne nr. 169, art. 25) jñh EN:n bæjhkoehimmie aalkoeåålmege reaktah býre (art. 21 jñh 23).

Daejrebe sjíerehealsoedienesje stóerre haestemh átna gosse saemien skíemtjijh jñh dej líhke fuelhkiem gaavnede, dan ávteste dej lea faatoes daajroe saemien gielen, histovrijen, kultuvren jñh jieledvuekiej býre díenesjinie.

Healsoegíehtelimmieh diédtem utnieh sjiehteladtedh ihke healsoebarkijh maahtoem utnieh seammavyörtéghe healsoedienesjh saemien árróejidie faalehtidh. Daan biejjien vaenie dotkemebaseereme daajroe saemien skíemtjiji tsiehkien jñh daerpiesvoeti býre. Healsoebarkiji maahtoem saemien giélesne, histovrijisnie jñh kultuvresne lissiehtidh lea vihkeles barkoe, jñh tjuaara jolle prioriteetem utnedh.

Daate reektehtse dahkoesoejkesjigujmie / ráajvarimmiesoejkesjigujmie gaajhkijste regijonaale healsoegíehtelimmijste lea guhkiebasse barkoe strategijetjaatsegístie «Sjíerehealsoedienesjh saemien árróejidie» (2020). Ulmie reektehtsinie lea vaestiedasse kapihtelasse 5.3 strategijetjaatsegisnie; lissiehtamme kvaliteetem jñh maahtoem hoksedh saemien gielen jñh kultuvren býre sjíerehealsoedienesjisnie.

Dahkoesoejkesjh / ráajvarimmiesoejkesjh leah dorjesovveme dejtie njieljie healsoeregijovnide. Dahkoesoejkesjh /ráajvarimmiesoejkesjh leah baalte býjesovveme. Lea gellie daaletje jñh báetijen aejkien ráajvarimmieh identifiseereme, goh lierehtimmievierhtieh, dáárrehtimmie healsoebarkijjístie saemien gieline jñh/jallh kultuvremaahojne, struktuvrh laavenjostose jñh bývnesematerijelle dejnie golme saemien gieline.

Gaskeregijonaale laavenjostoe lea vihkeles orreme gosse reektehtsinie barkeme. Lea joekoen tjíertestamme daajroem juekedh jñh sinsitneste líeredh. Mijjieh veanhtadibie daajroejuekeme sæjhta dam guhkiebasse barkoem baajnehtidh mij háksa saemien skíemtjijh seammavyörtéghe sjíerehealsoedienesjefaalenassem áadtjoeh.

Hilde Rolandsen
fung. adm. direktóore, Healsoe Noerhte RHG

Stig Slørdahl
adm. direktóore, Healsoe Gaske-Nóorje RHG

1. Aalkoe

Råajvarimmiesoejkesji ulmie lea viehkiehtidh guktie saemien skiemtjijh jñh dej fuelhkieh healsoesuerkiem ráekieh mij daajroem átna saemien gielen, historvrijen jñh kultuvren bijre. Daate daajroe maahta eevre daerpies árrodh juktie gorredidh saemien skiemtjijh jñh dej lihke fuelhkie jearsoe dienesjh hijven kvaltiteeteste áadtjoeh, mej vâarome leah hijven baajnehtimmie skiemtjijste, ektieveeljeme jñh «mij vihkeles dutnjien?»

Faatoes daajroe saemien gieli, historvrijen, kultuvren jñh jieledvuekiej bijre maahta fáantojne árrodh man ávteste healsoebarkijh ov-veele sjidtieh gosse saemien skiemtjijgumie gaskesedtieh, jñh sijjen healsoefaageles vuarjasjimmie saemien skiemtjijstie.

Saemien kultuvren bijre daejredh lea vihkele ihke healsoebarkijh edtjeh maehdedh ¹

- lahtestimmieh, dáemiedimmiem jñh dahkoeh guarkedh jñh toelhkestidh
- vihtesjimmieh ektiedahkoste, ektiespïeleste guarkedh
- nuekie daajroem tsagkesi jñh symptovmi bijre reebledh
- vaahrafaktovrh identifiseeredh jñh identifiseeredh man itjmies symptovmh leah
- reaktoe diagnovsem biejedh, jiehtedh mij ávtese sjugniehtávva jñh reaktoelaakan vuarjasjidh man itjmies lea
- raeriestimmieh digkiedidh loetemi bijre, ráajvarimmieh sjiehtedidh jñh reaktoe báehtjierdimmiem faalehtidh

Healsoebarkijh tjuerieh goerkesem jñh daajroem utnedh guktie daaroedehtemeprosesse maahta gaskesadtemem saemien skiemtjijgumie jñh dej lihke fuelhkiejgumie baajnehtidh. Teehpeme identiteeste, faamoetsiehkíe áejvieladtjide jñh kulturelle tabuvh sijhtieh daamtaj dialogem baajnehtidh. Ov-ryökteth gaskesadteme jñh jeatjah baakoetjierth skiemtjelassese jñh healsoe sijhtieh aaj vihkeles árrodh akten jearsoe dialogese, veele vuarjasjimmide jñh olles narrahtimmieh sjugniehtovvh.

Healsoebarkijh tjuerieh aaj daajroem utnedh seabradahkestruktuvri bijre saemien árroeji luvnie. Saemien stoerrefuelhkie jñh maadtoeladtjh vâaroeminie orreme áeliedimmieh, reaktah, aevhkieh jñh identiteetem organiseeredh, jñh numhtie annje. Báarasábpoe almetjh aarvoem utnieh goh vihkeles daajroegaaltijh. Lissine lihkesvoete eatnamasse vihkeles saemien aerpievuekesne jñh jieledvuekesne. Báatsoe jñh jeatjah

¹ Gerhardsen, E. (2022). Healsoedienesjh saemien árroejidie. Håalome gaskeregijonaale barkoedáehkie skiereden 12.b. 2022.

maadhjielemh jih sjaavnjoe jïjtjebïerkenimmien bijre leah jarngesne. Kultuvre aaj voejkenevoetem, vuerpiejaahkoem jih åålmehbådtjam vâaroeminie åtna. Nuekie daajroe saemien gielen, histovrijen, kultuvren jih jieledvuekien bijre lea siejhme daajroe, men voenges daajroe lea aaj daerpies jis edtja hijven jih jearsoe dienesjh hoksedh. Aktivyöki barkoe tjïeltigujmie lea dan åvteste eevre jarngesne jis edtja ellies jih veanhtadihks bæhtjierdimmie- jih minngiefaalenassem saemien årroejidie hoksedh.

Healsoebarkijh diëdtem utnieh leajhtadæmman, jearsoesvoetese jih baahtsemevoetese saemien skïemtjijidie sjïehteladtedh, jih healsoegïehtelimmieh diëdtem utnieh dej barkijh dam daerpies maahtoem utnieh.

2. Mandaate jih goerkese mandaatete

Daennie kapihtelisnie barkoen mandaaten bijre beavna. Daesnie barkoedåehkie reektie sov goerkesen bijre mandaatete.

2.1 Mandaate

Mandaate barkose reektehtsisnie, nænnoestamme sjïdti AD-tjåanghkosne ruffien 21.b. 2021.

2.1.1 Våarome

Strategijetjaatsege «Sjïerehealsoediënesjh saemien årroejidie» lea dorjesovveme dejstie regijonaale healsoegïehtelimmijste lihke laavenjostosne Saemiedigkine.

Gaajhkh regijonaale healsoegïehtelimmieh leah strategijetjaatsegem «Sjïerehealsoediënesjh saemien årroejidie» ståvrosne gïetedamme, jih tjaatsege lea barkoefaalijasse deellesovveme.

Strategijetjaatsege vihteste lea daerpies stoerre maahtoelutnjeminie sjïerehealsoediënesjisnie juktie hoksedh saemien skïemtjijh nuekie hijven faalenassem åadtjoeh mij saemien giëlese jih kultuvrese sjeahta.

Barkosne kvaliteetem jih maahtoem sjïerehealsoediënesjisnie lissiehtidh, lea daerpies gaajhkh regijonaale healsoegïehtelimmieh leah meatan dennie guhkiebasse barkosne strategijetjaatsegistie. Saemien årrojeh leah heterogeene dåehkie joekehts giëligujmie, kultuvrigujmie, årromedajvigujmie jih dan åvteste joekehts daerpiesvoeth utnieh. Dan åvteste geerve sov uvte vuejnedh ajve aktem sårhts sjïehtedimmiem jih guhkiebasse barkoem strategijetjaatsegistie dejnie regijonaale healsoegïehtelimmie.

Dan gaavhtan gaskeregijonaale AD-tjåanghcoe sjæjsjali gålkoen 23.b. 2020 aktem gaskeregijonaale barkoedåehkiem tseegkedh, jñh mandaatem barkose darjodh mij edtja kvaliteetem jñh maahtoem sjjerehealsoedienesjisnie lissiehtidh. Barkoe edtja varoeminie utnedh jñh strategijetjaatsegen mietie rrodh «Sjerehealsoedienesjh saemien rroejidie» kapihtele 5.3: Lissiehtamme kvaliteetem jñh maahtoem sjjerehealsoedienesjisnie hoksedh.

Healsoe Noerhte RHG edtja barkoedåehkiem stuvredh, jñh daej lihtsegigujmie:

- Akte lihtsege Helse Sr-st RHF:ste
- Akte lihtsege Helse Vest RHF:ste
- Akte lihtsege Healsoe Gaske-Nrje RHG:ste
- Akte lihtsege RBU:ste
- Akte lihtsege konsernetjirkijijstie
- Akte lihtsege Saemiedigkeste

2.1.2 Aajkoe barkoedåehkine

Barkoedåehkie edtja bijjeguvviem sjyöhtehke rajvarimmiej bijjeli darjodh mejgujmie maahta nierhkedh kvaliteetem gorredidh jñh maahtoem evtiedidh saemien gelen jñh kultuvren bijre sjjerehealsoedienesjisnie Nrjesne. Rajvarimmieh edtjeh strategijetjaatsegen mietie rrodh «Sjerehealsoedienesjh saemien rroejidie», kapihtele 5.3: Lissiehtamme kvaliteetem jñh maahtoem hoksedh sjjerehealsoedienesjisnie. Edtja healsoegehtelimmiej joekehts daerpiesvoeth vajnoes darjodh jñh krhkestidh. Edtja rajvarimmiesoejkesjem darjodh fiereguhten RHG:se. Edtja asah llermaehtedh.

Barkoedåehkie edtja aaj barkoem koordineeredh rajvarimmiesoejkesjigujmie mah regijovnine juhtieminie.

2.1.3 Skrveme/skrvemh vaarojste jñh denesjijstie sjyöhtehke?

Ferhte RHG edtja sov saadthalmetjen vteste maeksedh barkoedåehkesne, goh tjanghcoe, feelemi jñh vesehtimmien vteste maeksedh.

Tijjemierie jñh vierhtiedaerpiesvoete

Barkoedåehkie edtja reektehtsem buektedh aktine tjanghkies bijjeguvvine dej regijonaale healsoegehtelimmiej rajvarimmiesoejkesji bijjeli ruffien minngiegietjen vtelen 2022. Edtja reektehtsem gaskeregijonalae AD-tjanghcoe buektedh.

2.1.4 Organiseereme jñh diedte

Healsoe RHG barkoedåehkiem stuvrie nennoestimmiej mietie gaskeregijonaale AD-tjåanghkosne Aamhtese 110-2020 jñh Aamhtese 065-2021.

2.2 Barkoedåehkien goerkese mandaatete

Gaskeregijonaale barkoedåehkie mandaatem naemhtie guarkoe goh gaajhkh regijonaale healsoegiehtelimmieh jijtsh reektehtsh darjoeh r  ajvarimmiesoejkesjigujmie mah fierhten regijovnese sjehtieh. Gaskeregijonaale barkoedåehkie aaj mandaatem guarkoeh goh lihtsegh dejstie regijonaale healsoegiehtelimmijste barkoedåehkesne diedtem utnieh regijonaale ráajvarimmiesoejkesjh dorjesuvvieh mah lissietjaaleginie b  ejesuvvieh reektehtsasse, men barkoedåehkie edtja aaj r  ajvarimmieh raeriestidh mah laavenjostoem krieveh regijovni gaskem.

Gaskenasjonaale barkoedåehkie «sjy  hteheke r  ajvarimmieh» guarkoe goh r  ajvarimmieh mah   eniebasse jih guhkiebasse huksieh saemien skiemtjijh seammavy  rtegs faalenassem hijven kvaliteeteste   adtjoeh. Barkoedåehkie mandaatem naemhtie guarkoe goh gaajhkh healsoebarkijh sj  ererhealsoed  enesjisie edtjeh maadhmaahtoem saemien gielen, histovrijen, kultuvren jih jieledevuekien b  jre utnedh.

Gaskeregijonaale barkoedåehkie strategijetaatsegem «Sj  erehealsoed  enesjh saemien   rroejidie» (2020), kapihtele 5.3 v  aroeminie   tna jih lea jienebh r  ajvarimmieh konkretiseereme mejtie g  arede tjirrehtidh. R  ajvarimmieh maehtieh ulmine utnedh jearsoe gaskesadtemem hoksedh – njaalmeldh jih tjaaleldh. R  ajvarimmieh maehtieh aaj systeemi b  jre   rrodh lierehtimmien b  jre, organisatovreles tsiehkij b  jre, vihties laavenjostoestruktuvri b  jre,   tnoen b  jre barkijijstie saemien gielen- jih/jallh kultuvremaahtojne, teknologijen b  jre jih laavenjassi b  jre mejtie jaepiegievlesne vihtiestamme. Saamastallije barkijh d   rrehtidh jih utniehtidh maahta aaj sjy  hteheke r  ajvarimmie r  ajvarimmiesoejkesjinie   rrodh. Aktegr  ajvarimmieh maehtieh   rrodh saemien tjeahpoem, saemien st   kegaevnieh jih jeatjah saemien daeverh   stedh.

Ulmie r  ajvarimmiejgujmie lea viehkiehtidh guktie saemien skiemtjijh demtjeh sijjeh vuajnalgieh jih sijjen reaktam   adtjoeh saemien ietniengielem nuhtjedh healsoebarkijigujmie gosse dam sijhtieh.

Gyhtjelasse «Mij vihkeles dutnjien?» viehkine sj  dta guktie maahta b  ehtjierdimmiem jih gaskesadtemem skiemtjijen sjaavnjojde jih daerpiesvoetide sjehtedidh.

Tjuara lierehtimmiesysteemh fiereguhten healsoegiehtel  mman sjehtedidh, men edtja s  emies lierehtimmiamaterijellem ektievoetesne evtiedidh.

3. Váarome jih prosjekteorganiseereme

Daennie kapihtelisnie laakh, váarometjaatsegh jih prosjekteorganiseeremem áehpiedahta. Kapihtelen minngiebielesne akte vuarjasjimmie barkoste utnijetjirkijistie Ester Fjellheim, lihtsege barkoedáehkeste.

3.1 Laakh jih váarometjaatsegh

- Nasjonaale laakh jih gaskenasjonaale konvensjovnh mejtie Nöörje sov jááhkesjimmiem vadteme:
 - ILO-konvensjovnen mietie nr. 169 art 25 edtja healsoedienesjh aalkoeáálmegidie hammoedidh jih tjírrehtidh aalkoeáálmegi jýtsh diedten jih giehtjedimmien nuelesne, guktie aalkoeáálmegh maehtieh hijvenlaakan dan jolle fysiske jih mentaale healsoestandardeste niktedh goh gáarede.
 - Skiemtjijereaktalaakesne § 3-5 tjáádtje skiemtjijh krievenassem biévniesidie utnieh mah leah sjiehtedamme dáastojen individuelle tsiehkide goh aaltere, geervevoete, dáájtjehtimmie jih kultuvre- jih gielemaadtoe. Daate njoelkedasse saemien skiemtjijidie reaktam vada biévniesidie, mah leah sjiehtedamme saemien gielese jih kultuvrese. Laaken ávtebarkosne saemien skiemtjijh leah sjierelaakan neebnesovveme goh daan njoelkedassen ulmiedáehkie.
 - Saemielaake § 3.5 mij saemien skiemtjijidie vijriedamme reaktam vada saemien nuhtjedh healsoe- jih sosijaalesuerkesne. Saemielaaken § 3.5 naemhtie jeahta: Díhte guhte sæjhta saemien nuhtjedh jýtse iedtjh gorredidh voenges jih regijonaale byögkeles healsoe- jih sosijaaleinstitusjovnine reeremedajvesne, reaktam utnieh viehkiem áadtjodh saemiengielesne».
 - Healsoegiehtelimmie laakesne § 35.3 lihtse tjáádtje Regijonaale healsoegiehtelimmie edtja hoksedh fiereguhten skiemtjijen vijriedamme reakta saemien gielem nuhtjedh sjierehealsoedienesjisnie gorresávva, v. saemielaakine § 3-1 nr. 4 jih § 3-5 .
- Strategijetjaatsege (2020) [«Siirehealsoedienesjh saemien ároejidie»](#)
- Laavenjostoelatjkoe gaskem Healsoe Noerhte RHG jih Saemiedigkie

3.2 Prosjekteorganiseereme

Healsole Noerhte RHG barkoedåehkiem stuvrie nænnoestimmien mietie gaskeregijonaale AD-tjåanghkosne Aamhtese 110-2020 jìh Aamhtese 065-2021.

Barkoedåehkie:

Tone Amundsen	Barkoedåehkien åvtehke. Healsole Noerhte RHG
Sigrid Aas	Healsole Gaske-Nöörje RHG
Gunvor Øfsti	Helse Sør-Øst RHF
Carina Paulsen Mæland	Helse Vest RHF
Gunn Heatta	Saemiedigkie
Ester Fjellheim	Regijonaale utnijemoenehtse Healsole Noerhte RHG
Ann-Mari Jenssen	YS:en konsernetjirkije Healsole Noerhte RHG

Prosjektetjalemegeovtese

Kari Bøckmann	Healsole Noerhte RHG
---------------	----------------------

3.2.1 Tjåanghkoeh

Barkoedåehkie sov voestes tjåanghkoem utni ruffien 25.b. 2021. Tjåanghkan barkoedåehkie 9 tjåanghkoeh tjirrehtamme, fysiske jìh digitaale. Barkoedåehkie sov minngemes tjåanghkoem utni golken 13. b. 2022.

3.2.2 Utnijetjirkije meatan

Ester Marie Fjellheim lea utnijetjirkije orreme gaskeregijonaale barkoedåehkesne.

Utnije meatan Healsole Noerhtene

Gosse regijonaale reektehtse råajvarimmiesoejkesjigujmie dorjesovvi Healsole Noerhtene, utnijetjirkije Ester Fjellheim lij lihtsege barkoedåehkeste. Regijonaale utnijemoenehtse reektehtsem gïetedi voerhtjen 17.b. 2022. Healsoegïehtelimmiej utnijemoenehtsh jìh noereraerieh fierhten healsoegïehtelimmien råajvarimmiesoejkesjem gïetedin.

Utnijetjirkije Helse Sør-Øst

Utnijetjirkije Ingrid Jåma lea meatan orreme barkoedåehkesne mij raeriestimmieh råajvarimmiesoejkesjasse Healsole Sør-Østese darjoeji.

Utnijetjirkije Helse Vest:

Regijonaale utnijemoenehtse lea raeriestimmieh råajvarimmide jìh åvtelhbodti reektehtsem åådtjeme, jìh lahtestimmieh vadteme Healsole Vestese.

Utnijetjirkije Healsole Gaske-Nöörjesne:

Regijonaale utnijemoenehtse åehpiedehtemem åådtjoeji jìh barkoem dahkoesoejkesjigujmie dovne healsoegïehtelimmie jìh regijonaale healsoegïehtelimmesne digkiedi voerhtjen 25. b. 2022.

Lahtestimmie barkose Ester Fjellheimeste, utnietjirkije:

Sjïerehealsoedïenesjh saemien årroejidie lea dienesji bijre årroejidie mah leah diédtelgamme jïh traavmatiseereme orreme vielie goh 150 jaepieh. Traavmah mah leah boelveste boelvese jaarhkeme leah vâajnoes jïh ov-vâajnoes giejh bieje, eerpeme boelvi tjïrrh. Daate vâajnesasse bâata kulturelle konteekstesne joekehtslaakan, jïh fierhte skiémtjije, lihke fuelhkie jïh utnïje tjuerïeh dam jïjtjïh giétedidh. Daate tjïelke kriévenassh beaja guktie sjïerehealsoedïenesje edtja saemien skiémtjïjïh dâastodh daan

biejjien.

Saemien faagebarkijh leah ulmine buerebe healsoedïenesjen bijre saemien årroejidie barkeme jïjtsh kultuvreaarvoej mïetie 40 jaepieh. 80-90-lâhkoen raejeste lij iédttjije saemien dâakterh mah mijjen orre Saemien dâakteresiebrién tjïrrh joekehtslaakan buerebe faalenassh evtïedin, gellïne suerkïne. Saemien spesialistedïenesje jïh SANKS mah leah vâarome daanbeajjetje Sámi Klinïhkkese lij illedahke daestïe. Sjïehtesjïmmïe etnïhkeles saemien ööhpehtïmmeste Faagesuerkesne Medisïjne, tsïeglesjïmmïe saemien gielesne healsoeïnstitusjovnine Noerhte-Nöörjesne, jïh tseegkeme Saemien Healsoedotkemistïe leah sâemies vuesïehtïmmïeh. Mænngan goh diédte saemien healsoedïenesjen âvtteste lokngesovvi dehtïe privaate iédttjeste staateles njeaptjan NBS:en tjïrrh 1995: Soejkesje healsoe- jïh sosijaaledïenesjidie saemien årroejidie Nöörjesne (Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge), vaenïe «orre ráajvarïmmïeh» sjugniehtovveme.

Gosse Healsoe- jïh Hoksedepartemeente daelïe Healsoe Noerhtem birrïe maam akt daejnie darjodh, dellïe raaktan doh seamma dâeriesmoerh mejtïe libïe digkïedamme 40 jaepieh, mah annje leah programmesne!! Mïjjïeh mah leah saemïej skiémtjïjï reaktaj âvtteste barkeme joekoen guhkiem gaajh aajhpehts domtebe.

Doh vihkielommes jïh stööremes dâajvoeh manne illedahkïde barkoste âtnam mij daelïe dorjesâvva leah:

- Saemien giele- jïh kultuvremaahtoe lea vihkeles lissïemaahtoe mïsse tjuara arvoem biejedh, jïh man mïetïe gihtjedh gosse orre barkijh seehtïe.
- Ráajvarïmmïeh lissïehtamme daajroem vedtïeh saemïej histovrijen, gielen jïh kultuvren bijre ovmessïe bieline Saepmeste healsoedïenesjisnie, jïh man vihkeles daate daajroe lea jis edtja maehdedh jearsoe jïh seammavyörtëgs dienesjh saemien skiémtjïjidie, lihke fualhkan jïh utnïejidie faalehtidh.
- Joekoen vihkele dïhte bâetïjen aejkïen barkoe seammavyörtëgs sjïerehealsoedïenesjh saemien årroejidie gorredidh ij jearohke sjïdth vihtïes almetjïjstïe, men ïemie bieline barkoste sjædta gaajhkïne healsoegïehtelïmmïne. Diédte lea dan âvtteste âvtehki daltesisnie.
- Joekoen sjïere fáantoe tjoepëdidh dan âvtteste evtïedïmmïe aktede sjïere maehteles saemien healsoefaageles dienesjefaalenasseste fáåtëse.

Kultuvresjiehtedamme saemien healsoediensjem tseegkedh lea geerve gaertjielidhkie ekonomeles vierhtiej j̄ih almetjevierhtiej gaavhtan, j̄ih tjuara akten j̄ijtjeraarehke saemien klinihkese biejesovvedh, j̄ijtse st̄avrojne j̄ih budsjedtine. Klinihke byöroe maetedh raeriestimmiem j̄ih diensjh faalehtidh nasjonaale j̄ih gaskenasjonaale (Sveerjen j̄ih Soeme) klinihkide. Daate, lissine saemien lihtsegh leah meatan gaajhkine st̄avrojne j̄ih utnijemoenehtsinie, sæjhta maetedh ILO-konvensjovnen «kr̄ievenassem» illedh, akte kr̄ievenasse mij joe lea v̄aaroemasse biejesovveme gaajhkide barkojde mah daelie juhtiemine dennie soejkesjamme tseegkemisnie diensjijstie.

4. Buerkiestimmie faalenasseste j̄ih barkoeprosesseste regijovnine

Daennie kapihtelisnie s̄j̄ierehealsoedienesjefaalenassem saemien sk̄iemtjijidie, utniejidie j̄ih l̄ihke fualhkan ̄allermaahta dejnie ovmesseie healsoeregijovnine. Barkoe dahkoesoejkesjigujmie /r̄aajvarimmiesoejkesjigujmie regijovnine buerkiestamme sj̄ædta.

4.1 Healsoe Noerhte

Healsoe Noerhten barkoedajve lea doh saemien ḡielereeremetj̄ielth Gáivuotna/Kåfjord, Loabák/Lavangen, Guovdageaidnu/Kautokeino, Kárášjohka/Karasjok, Deatnu/Tana, Unjárga/Nesseby, Porsán̄gu/Porsanger, Dielddanuorri/Tjeldsund, Hábmer/Hamarøy, Aarborte/Hattfjeldal.

Saemiedigkie aaj j̄ienebh laavenjostoelatjkoeh ̄atna staaretj̄ieltigujmie mah stuerebe saemien ̄arrojel̄áhkoem utnieh. Healsoe Noerhten barkoedajvese dah staarh leah Alta, Romsa j̄ih Båd̄addjo.

Healsoe Noerhtene dah meatan:

- Helgelaanten sk̄iemtjeḡæt̄ie HG
- Nordlandssykehuset HF
- Universitetssykehuset i Nord-Norge HF
- Finnmarkssykehuset HF
- Sykehusapotek Nord HF
- Healsoe Noerhte IKT HF

Healsoe Noerhte RHG s̄j̄iere d̄iedtem saemien ̄arroji ̄ávt̄este Nöörjesne ̄atna. Saemien faage- j̄ih dotkemebyjresh leah barkeme aktem seammavyörtegs s̄j̄ierehealsoedienesjefaalenassem saemien sk̄iemtjijidie evtiedidh bijjelen 40 jaepieh.² Nasjonaale healsoe- j̄ih sk̄iemtjeḡæt̄iesoejkesjisnie (2016-2019) Healsoe Noerhte RHG stillemem ̄adtjoeji s̄j̄ierehealsoedienesj̄h saemien ̄arroejidie guhkiebasse evtiedidh. Healsoe Noerhte RHG stillemem bæjjese fulki j̄ih strategijetjaatsegem «S̄j̄ierehealsoedienesj̄h saemien ̄arroejidie» darjoeji l̄ihke laavenjostosne Saemiedigkine j̄ih laanten jeatjah regijonaale healsoeḡiehtelimmiejgujmie.

² Kvernmo, S. (2013). Salkehtimmie j̄ih juvnehtimmieh sisvegen j̄ih organiseeremen bijre s̄j̄ierehealsoedienesjefaalenasseste Saemien healsoepaarhkesne <https://finnmarkssykehuset.no/Documents/Byggeprosjekter/Samisk%20helsepark/Sak%20101%20-%20Vedlegg%20%20-%20Utredning%20samisk%20%20helsepark.pdf>

Healsole Noerhte RHG jñ Saemiedigkie leah laavenjostoelatjkoen bijre seamadamme mij ulmine átna seammavyörtég sjierehealsoedienesjh saemien árrøejidie vedtedh. Hijven aktivyöki barkoen tjirrh, eadtjohkevoeten jñ daajroe- jñ dienesjeevtiedimmien tjirrh Healsole Noerhte RHG jñ Saemiedigkie edtjeh lihke laavenjostosne skreejrehtæjjine árrødh sjierehealsoedienesjh saemien árrøejidie utniehtidh jñ dejtie guhkiebasse evtiedidh.

Finnmarkssykehuset HF Sámi Klinihken baaktoe, sjiere diedtem átna seammavyörtég sjierehealsoedienesjh faalehtidh jñ evtiedidh saemien árrøejidie. Klinihken leah integreereme dienesjh somatihken, geeruvevoeten jñ psykiske healsoen sisnjelen. Klinihkesne aaj nasjonaale maahtoedienesjh, SANKS, liereme- jñ haalvemedienesjh, jñ saemien toelhedienesje. SANKS nasjonaale diedtem dotkemen, evtiedimmien jñ maahtøelutnjemen ávteste psykiske healsoevaarjelimien jñ geeruvevoeten sisnjeli saemien árrøejidie Nöörjesne. SANKS aaj nasjonaale barkoedáehkiem átna mij lea sijjine Oslo, Rosse, Snåase, Hábmere, Romsa jñ Karasjohka. Daah aaj bæhtjierdimmiem saemien skiemtjijidie Sveerjeste jñ Soemeste faalehtieh. Ij leah naan jeatjebh Noerhtelaantine mah dagkeres dienesjem deellieh jñ dan gaavhtan klinihke lea joekoen sjiere dovne voengesne, nasjonaale jñ gaskenasjonaale.

Vijhte healsoegiehtelimmieh Noerhte-Nöörjesne leah laavenjostosne Healsole Noerhte RHG:ine reektehtsem dorjeme ráajvarimmiesøejkesjigujmie fierhten healsoegiehtelæmman dejnie ulmine kvaliteetem jñ maahtøem saemien gielen jñ kultuvri bijre dienesjinie lissiehtidh (lissietjaalege1). Healsole Noerhte RHG reektehtsem gietedi stávrosne voerhtjen 27.b. 2022.

4.2 Healsole Gaske-Nöörje

Healsole Gaske-Nöörjen geograafeles dajvesne áajvahkommes áarjelsaemien árrøjh Tröøndelagesne. Saemien árrøjh joekoen vaeriedajvine Rossen luvhtie áarjene Raarvihken gáajkoe noerhtene. Almetjh aaj duvvene árrøeh jñ joekoen Fovsenisnie saemieh. Dajnie árrømedajvine saemieh áajvahkommes bovtsigujmie giehtelieh. Gaske-Nöörjesne aaj saemieh árrøeh Tráantesne jñ jeatjah unnebe sijjine. Daate maahta barkoen gaavhtan árrødh, men joekoen edtjebe tsáatskelesvoetem studijesijjide utnedh. Møre jñ Romsdalesne vaenie saemien árrøjh.

Saemien gielereeremetjielth Healsole Gaskesne leah Snåase/Snåsa, Rosse/Røros jñ Raarvihke/Røyrvik.

Healsole Gaske-Nöörjesne daah meatan:

- Healsole Gaske-Nöörje RHG (HG RHF)
- Healsole Noerhte-Tröøndelage HG (HNT HF)
- St. Olavs hospital HF (StO HF)
- Helse Møre og Romsdal HF

Sykehusapotekene i Midt-Norge HF
Healsole Gaske-Nöörjen IKT (HEGIT HF)

Sjïerehealsoedïenesjh saemien årroejidie leah åajvahkommes seamma goh dejtje jeatjah årroejidie. Vaenie leavloe bïejesovveme sjïehteladtemasse, gielldh jïh kulturelle. HGN latjkoem åtna toelhkesïeltine mij maahta åarjelsaemien toelhkestimmie faalehtidh, men daate faalenasse lea vaenie åtnasovveme.

HGN RHG daelie prosjektem Saemien healsoedåehkie dåårje, gusnie Rossen tjïelte lea prosjekten aajhtere. Daesnie St. Olav meatan frijeåestemen tjïrrh 20 % skïemtjesåjhteristie, men aaj Røros skïemtjegåetien tjïrrh. Saemien healsoedåehkie sjïere sjïehteladteme dïenesjh faalehte dovne polikliniske gaskesadtemen åvtelen, mearan desnie jïh mænngan jïh seammalaakan aaj gosse skïemtjegåetesne gællan sjïerehealsoedïenesjisnie.

SANKS göökte ålkoekontovrh åtna Nasjonaale barkoedåehkien åvteste HGN:sne, akte Rossesne jïh akte Snåasesne. Dah kontovrh sjïerehealsoedïenesjh faalehtieh psykiske healsoevaarjelimmien sisnjelen, jïh jearohkevoetemedisijnen sisnjelen maanide jïh geerve almetjidie. Dah leah meatan Saemien healsoedåehkesne.

HGN:sne akte barkoedåehkie tseegkesovvi mij edtji råajvarimmieh darjodh mah edtjin kvaliteetem gorredidh jïh maahtoem evtiedidh saemien gielen jïh kultuvren bïjre, strategijetjaatsegen mietie «Sjïerehealsoedïenesjh saemien årroejidie». Barkoedåehkien lin tjïrkijh tjïeltijste (Rosse jïh Snåase), Healsole Noerhte-Trööndelagen HG:ste, St. Olavs hospitaalen HG:este jïh Saemien healsoedåehkeste Rossen tjïeltesne. Healsole Gaske-Nöörje RHG; HGN JÏH RHG barkoem stuvrin.

Reektehtse dorjesovveme mij råajvarimmieh buerkeste mejtje edtja tjïrrehtidh aktene boelhkesne mij 4 jaepieh ryöhko (lissietjaalege 2). Daesnie vihkielommes råajvarimmie lea barkiji maahtoem lissiehtidh saemien gielen, saemien kultuvren jïh histovrijen bïjre. Regijonaale evtiedimmie- jïh ektiedahkoesojkesje, orre regijonaale soejkesje skïemtjije- jïh lihkefuelhkielierehtæmman, jïh orre soejkesje ektiedahkose tjïeltigujmie aaj råajvarimmieh utnieh mah joekoen lea sjïehteladtemen bïjre saemien årroejidie. Healsoegïehtelimmieh leah barkoem fulkesamme jïjtsh råajvarimmiesojkesjigujmie. Reektehtse råajvarimmiesojkesjigujmie Healsole Gaske-Nöörjeste lea baalte bïejesovveme goh lissietjaalege.

4.3 Helse Sør-Øst

Helse Sør-Øst lea Sørlandet sykehus HF, Sykehuset Telemark HF, Sykehuset i Vestfold HF, Vestre Viken HF, Oslo universitetssykehus HF (OUS), Sykehuset Østfold HF, Akershus universitetssykehus HF (Ahus), Sykehuset Innlandet HF (SI), Sunnaas sykehus HF, Sykehusapotekene HF, Sykehuspartner HF jïh Helse Sør-Øst RHF.

Helse Sør-Øst RHF aaj åliedihks laavenjostoem vjhte privaate ideelle skiemtjegåetiejgumie: Lovisenberg diakonaale skiemtjegåetie AS jñh Diakonhemmet skiemtjegåetie mij lea voenges skiemtjegåetie fiereguhten bielide Oslost. Lissine Betanien Hospital, Martina Hansens hospital jñh Revmatismeskiemtjegåetie sjierehealsoedienesjh vedtieh Helse Sør-Øst RHF:en bieleste.

Helse Sør-Østen geograafeles dajvesne doh jeenjemes tjelth årrojht utnieh mah leah jijtjemse tjaaleme Saemiedigkien veeljemelåhkose, jñh mah dan gaavhtan jijtjemse identifiserieh goh almetje saemien gieles- jñh /jallh kultuvremaadtojne. Lissine dah mah eah leah jijtjemse tjaaleme veeljemelåhkoen sijse.

Maahta sãn aerviedidh jeenjesh saemien gieles- jñh kultuvremaadtojne laanten åejviestaaresne årroeh jñh dan gaavhtan sijjen skiemtjegåetiedienesjh skiemtjegåetijste utnieh åejviestaaredajvesne.

Akte bielie årjelsaemien dajveste lea Sykehuset Innlanden barkoedajvesne.

Helse Sør-Øst sjierehealsoedienesjh vadta årroejidie regijovnesne. Lissine OUS gellie nasjonaale dienesjh åtna mij faalenassh skiemtjijidie saemien maadtojne vedtieh abpe laanteste. Seammalaakan aaj Sunnaasen skiemtjegåetesne mij faalenassem åtna abpe laantese.

Toelkkesentraale OUS:sne latjkoem åtna noerhtesaemien toelhkine. Oslo universiteeteskiemtjegåetie toelkkesentraalem jáhta jñh toelhkediennesjh OUS:se Ahusesse jñh Sunnaasese. vadta Lissine Helse Sør-Øst aaj latjkoem åtna toelkkesieltine mij maahta årjelsaemien toelkestimmie faalehtidh. Digitaale jarkoestimmiedirrege aaj dorjesovveme maam regijovne daelie åtnose vaalta. Daate dirrege edtja lissiehtassine årrohd toelhkediennesjidie, jñh ij sijjeste bætedh. Dirregisnie raajesh mah leah jarkoestamme jñh kvaliteetegorredamme jieniebidie goh 40 gieline. Noerhtesaemien meatan dirregisnie jñh daelie aalkeme dam julevsamien jñh årjelsaemien gielese jarkoestidh.

SANKS aktem ålkoekontovrem nasjonaale barkoedåehkien åvteste åtna Helse Sør-Østesne, dihte lea Oslo-dajvesne. SANKS sjierehealsoedienesjh faalehte psykiske healsoevaarjelimien jñh jearohkevoetemedisijnen sisnjelen maanide jñh geerve almetjidie.

Helse Sør-Øst RHF lea regijonaale raajvarimmiesoejkesjem dorjeme. Akte barkoedåehkie lihtsegigumie Skiemtjegåeteste Innlandet HG, Oslo universiteeteskiemtjegåeteste HG, göökte konsernetjirkijh jñh akte utnietjirkije leah soejkesjem dorjeme. Helse Sør-Øste RHF lea barkoedåehkiem stuvreme. Barkoedåehkie barkoem eelki goevten 2022 jñh lea gaavnedamme Teamsesne.

Reektehtse r  ajvarimmiesoejkesjigujmie:

Raeriestimmie r  ajvarimmiesoejkesjasse lea v  aromem vaalteme strategijetjaatsegen raeriestimmieh r  ajvarimmiej b  jre ovnessie njeptjine. Leavloe b  jesovveme r  ajvarimmide mejtie maahta s  iehtesjidh naa aelhkieslaakan, j  h mah s  n sijhtieh hijven effektem utnedh. Maahta jienebh dejstie ráajvarimmijste t  jrehtidh dan regijonaale healsoegiehtelimmien t  jrrh, mearan jeatjah r  ajvarimmieh tjuara voenges t  jrehtidh d  arjoehtimmine RHG:ste. Edtja s  emies r  ajvarimmieh evtiedidh gaajhkide regijovnide, daesnie healsoeregijovnh ektesne berkieh stuvremen nuelesne Healsoe Noerhteste.

Vuarjesje goh maereles r  ajvarimmide g  okte   ejviekategorijide juekedh:

1. R  ajvarimmieh barkiji v  oste

Daate gaskem jeatjah kuvsjh, lierehtimmie j  h s  ejhme b  evnesh vihkelesvoeten b  jre saemien g  ele- j  h kultuvremaahtoste (e-lieremekuvsjh, kuvsjepaahkh, b  evnesh b  ehtjierdimmiefaalenassi b  jre,   tnoe toelhkedienesjijstie j  h jarkoestamme b  evnesh).

2. R  ajvarimmieh skiemtjiji/  rroeji v  oste

S  emies raeriestamme r  ajvarimmieh daennie kategorijesne leah b  evnesh b  ehtjierdimmiefaalenassi b  jre, heevehtimmie goevten 6. biejjeste, guvvie/tjeahpoe skiemtjeg  atiej tjaangemeoksen lihke. Barkoedåehkien t  jelkelaakan meala symbolihke g  ielen namhtah (goh guvvieh, saevege) s  ajhta vihkeles symbovlh   rrodh j  h saemieh jaksedh saht mennie g  elesne dah soptsestieh.

Regijonaale evtiedimmiesoejkesje t  jelke ulmieh   tna healsoebarkiji maahtoem lutnjedh saemien g  elesne j  h kultuvregoerkesisnie.

4.4 Helse Vest

Saemien   rrojh leah heterogeene d  ehkie ovnessie saemien g  eligujmie, kultuvrine,   rromedajvine, j  h dan gaavhtan joekehts daerpiesvoeth. Geerve vienhtedh seamma s  arhts s  iehtedimmie, stoeredahke j  h fulkesimmie strategijetjaatsegistie edtjeh seamma   rrodh abpe regijonaale healsoegiehtelimmine.

Helse Vesten barkoedajve lea s  n dihte healsoeregijovne gusnie vaenemes saemien   rrojh, mah s  iehtedimmieh daarpesjeh. Seamma t  jjen healsoebarkijh tjuerieh nuekie daajroem saemien g  ielen j  h kultuvren b  jre utnedh jis edtjeh seammavy  rtegs healsoedienesjh faalehtidh gosse daerpies. Dan   vteste daerpies gellie r  ajvarimmiejgujmie, mejtie aaj n  nnoestamme.

5. Buerkiestimmie potensijelle laavenjostoeguejmijste

Lissiehtamme maahtoe saemien gielen jïh kultuvren bïjre healsoedïenesjinie laavenjostoem kreava jienebi instaansi gaskem, guhkiem. Laavenjostoe maahta systeemi bïjre årrodh lierehtæmman jïh krïevenassh årrodh lierehtimmien bïjre, sisvege laavenjostoelatjkojne jïh involveereme healsoeektievoeteste, jïh jarkoestimmie jïh evtiedimmie healsoebïevnesijstie gaajhkine saemien gieline. Laavenjostoeguejmieh mæhtieh årrodh tjïelth, Saemiedigkie, Staatehaaltojh, jåarhkeskuvlh, Saemien maahtoe-jïh dotkemebyjresh, Saemien jïlleskuvle jïh jeatjah jïlleskuvlh jïh universiteeth Nöörjesne. Mej instaansigujmie lea sjyöhtehke laavenjostedh tjuara ektesne vuajnalgidh dej råajvarimmiejgujmie mejgujmie edtja nierhkedh.

6. Ektie ráajvarimmieh

Jeenjesh dejstie raeriestamme ráajvarimmijste ráajvarimmiesoejkesjinie dejstie ovnessie healsoegiehtelimmijste leah seamma. Jienebh daejstie gáarede tjirrehtidh voenges jñh regijonaale. Byöroe jeatjah ráajvarimmieh tjirrehtidh gaskeregijonaale. Maahta árrodh gaskeregijonaale dienesjh evtiedidh, jñh maahtoeevtiedimmie, daajroejuekeme jñh lierehtimmievierhtieh mah edtjeh átnasovvedh maahtoelutnjemisnie.

HOD lea jñjtse salkehtimmiestillemem vadteme, mejtie nuepie gáávnesie akten nasjonaale saemien toelhkestimmiedienesjasse mij aaj edtja laanten gaajhkh AMK-sentraalh feerhmedh. Stilleme edtja gaervies árrodh gálkoe 2022.

Jienebh dejstie ektie ráajvarimmijste sijhtieh ekonomeles konsekvensh utnedh. Evtiedimmie E-lieremistie jñh evtiedimmie ööhpehtimmiepaahkijste (vuartesjh vuelielisnie) sijhtieh ekonomeles vierhtieh kríevedh 2023 raejeste. Ij leah annjebodts aerviedamme mennie ásesne sjædta daejtie göökte ráajvarimmide bæjjese fulkedh.

Juvnehtamme ektie ráajvarimmieh:

- **E-lieremekuvsjem darjodh saemien gielen jñh kultuvren bijre mij byöroe obligatovreles árrodh gaajhkesidie mah sjíerehealsoedienesjisnie Nöörjesne berkíeh.**

Lahtestimmie:

Programme byöroe áejviefokusine utnedh hoksedh healsoebarkijh dam daerpies maahtoem saemien gielen jñh kultuvren bijre utnieh man gaavhtan dah maehtieh eensie healsoeviehkiem vedtedh. Programme byöroe tjíelke díjrh utnedh dovne filmine jñh teekstine. Sáemies skíemtjijehistovrijh maehtieh vuesiehtieh mij maahta báajhtoehlaakan juhtedh, jñh dan mænngan healsoebarkijh bikhede guktie maahta saemien skíemtjijigujmie hijvenlaakan gaskesadtedh. Byöroe E-lieremem evtiedidh lihke laavenjostosne Finnmarkskíemtjegåetine HG, FOU-ektievoetine Sámi Klinihkesne.

Tjuara E-lieremeprogrammh SANKS:ste mah joe gáávnesieh, daan e-lieremekuvsjese healsoebarkijidie ektiedidh mah sijhtieh vielie lieredh. Edtja E-lieremem gaskeregijonaale laavenjostoen tjírrh evtiedidh.

- **Ööhpehtimmiepaahkh evtiedidh saemien gielen, histovrijen, jieledvuekiej jñh kultuvren bijre healsoebarkijidie**

Lahtestimmie:

Ulmie ööhpehtimmiepaahkigujmie lea healsoebarkiji goerkesem jñh maahtoem lissiehtidh guktie giële, histovrije jñh kultuvre maehtieh gaskesadtemem jñh jearsoesvoetem baajnehtidh healsoedienesjinie.

Edtja maehdedh ööhpehtimmiepaahkide nuhtjedh sisnjelds ööhpehtimmesne, lierehtimmesne ávtehkijstie, orre barkijijstie jñh jeatjah. Vaajteles siejhme ööhpehtimmiesoejkesjigujmie mah edtjeh daajroem saemien giëlen jñh kultuvren vedtedh dejnie ulmine jearsoe jñh seammavyörtogs healsoedienesjh hoksedh. Aaj vaajteles ööhpehtimmiesoejkesjigujmie aemieluesemehöoptemen bijre jñh suerkiej bijre goh lierehtimmie dirregisnie «eejhtegegihtjehtimmie fuelhkien kultuvren jñh konteeksten bijre», geriatrije, salkehtimmie psykiske vaejvijste, jearohkevoetemedisijne jñh jeatjah.

Byöroe evtiedimmiem ööhpehtimmiesoejkesijstie laavenjostosne Nasjonaale barkoedáehkine SANKS darjodh mij faagamaahtoem jñh daajroem átna gaajhki regijonaale healsoegiehtelimmiej bijre.

- **Saemien faage- jñh maahtoeviermieh dáarjoehtidh**
Maahta ekonomeles dáarjoen bijre árrodh, laavenjostoen bijre konferaansi bijre, dotkeme jñh faageevtiedimmien bijre árrodh.
- **Saemien barkijh dáárrehtidh**
Saemieh ároeh abpe Nöörjesne. Healsoegiehtelimmieh byöroeh dan ávteste vuarjasjidh saemien giële- jñh /jallh kultuvremaahtoen mietie gihtjedh, gosse orre barkijh seehtieh.
- **Evtiedimmiem digitaale dirregijstie giëlelierehtæmman salkehtidh jñh dáarjoehtidh**
Saemielaaken mietie § 3.5 saemien skiemtjijh vijriedamme reaktam utnieh saemien nuhtjedh healsoe- jñh sosijaalesuerkesne. Healsoebarkijh byöroeh dan ávteste nuepiem utnedh saemien lieredh, dovne aarkebiejjien baakoetjierth jñh vielie virjiedamme giële. Barkoedáehkie juvnehte nuepiem laavenjostoeprosjekten bijre salkehtidh juktie digitaale giëlelierehtimmiedirregem interaktijve giëlelierehtæmman darjodh. Laavenjostoejuejmieh maehtieh árrodh doh regijonaale healsoegiehtelimmieh, Saemiedigkie jñh Saemien jilleskuvle jñh/jallh jeatjah ööhpehtimmieinstitusjovnh.
- **Gaskeregijonaale viermieh tseegkedh juktie barkoem ráajvarimmiesoejkesjigujmie fulkesidh**
Gaskeregijonaale viermie edtja barkoem jáerhkedh jñh daajroem jñh dáájrehtimmieh juekedh.

7. Galhkuve

Dååjrehtimmieh vuesiehtieh lissiehtamme daajroe saemien gielen, jieledevuekiej jïh histovrijen bijre vuajnoeh järkele, buerebe goerkesem vadda jïh lissiehtamme voerkesvoetem vadda saemien skiemtjiji daerpiesvoeti bijre healsoedïenesjinie. Lissiehtamme daajroe jïh buerebe goerkese jearsoe jïh seammavyörtëgs dienesjh vedtieh, jïh healsoebarkijh sijhtieh sãn aaj dååjredh dah buerebe barkoem darjoeh. Gellien aejkien smaave rãajvarimmieh maehtieh joekoen vihkele årrodh.

Barkosne daajroem bueriedidh saemien gielen jïh kultuvren bijre dienesjinie, barkoedãehkie lea gellie rãajvarimmide tjuvtjiedamme. Ij leah gaajhkh dejtie buakteme goh ektie rãajvarimmieh daennie reektehtsisnie, goh mïerhkesjimmie saemiej åålmegebiejjeste goevten 6.b. Veanhtede daate byögkeles saevegebiejjie joe lea healsoegïehtelimmiej jaepiegievlesne. Daajroem jïh dienesjeinnovasjovnem guhkiebasse evtiedidh lea jeatjah rãajvarimmie maam ij leah buakteme goh ektie rãajvarimmie daennie reektehtsisnie, men mij læjhkan byöroe meatan årrodh dennie guhkiebasse barkosne sjïerehealsoedïenesjigujmie saemien årroejidie.

Barkoedãehkie daam reektehtsem åtna goh voestes sille geajnosne seammavyörtëgs healsoedïenesjh saemien årroejidie gorredidh. Barkoe orreje tjïelke dåajvojne, gaajhkh healsoegïehtelimmieh juvnehtamme rãajvarimmieh fulkesieh jïh dejtie evaluateerieh. Mijjïeh læhkoehhtibie dejnie guhkiebasse barkojne.

Barkoedãehkie juvnehte daate reektehtse jarkoestamme sjædta noerhte, åarjel- jïh julevsaemien giëlese.

8. Lissietjaalegh

- Lissietjaalege 1. Reektehtse regijonaale r  ajvarimmiesoejkesje Helse S  r-  st
- Lissietjaalege 2. R  ajvarimmiesoejkesje Helse Vest RHF
- Lissietjaalege 3. Dahkoesoejkesje Healsoe Gaske-N  rjen RHG (2023-2027)
- Lissietjaalege 4. Reektehtse r  ajvarimmiesoejkesjigujmie Healsoe Noerhte RHG (2022-2026)